

Försvarshögskolan

Självständigt arbete (15 hp)

Författare		Program/Kurs
Mj Daniel Andreassen		HOP1
Handledare		Antal ord: 11995
Dr Stefan Lundqvist	Beteckning	Kurskod
	Självständigt arbete magisteruppsats, krigsvetenskap	2UK022
ASYMMETRISK LUFTKRIGFÖRING: KONTINUITET OCH FÖRÄNDRING.		
<u>Sammanfattning:</u>		
<p>Asymmetriska konflikter är idag vanligt förekommande i det globala säkerhetsläget. Små staters möjlighet att avskräcka aggression från en expansiv starkare stat är begränsade. Ett kraftfullt verktyg som en utsatt småstat har eller bör ha till sitt förfogande är dess luftmakt. Beroende på hur en nation väljer att nyttja sin luftmakt så kan kriget/konflikten ta nya riktningar, trots den mindre statens relativa underlägsenhet. Dock finns det endast ett fåtal luftmaktsteorier som är anpassade för en småstat och dess resurser.</p> <p>Gray menar att krigets natur är konstant och det är endast dess karaktär som förändras. Studien syftar till att ur ett asymmetriskt perspektiv analysera om – och i så fall hur – små staters luftkrigföring har förändras över en tidsperiod (1939–2022) eller om även den likt krig generellt är konstanta. Med förändring avses i detta fall inte den teknologiska utvecklingen, utan strategiska/taktiska förändringar som eventuellt skulle kunna bero på ny teknik.</p> <p>Studiens resultat som tagits fram genom att nyttja Pashakanlous (2021) luftmaktsteori "The underdog's model", visar att det finns tydliga konstanter i en småstats nyttjande av sina luftstridskrafter, även med en lång tidsseparation och den samtida teknikutvecklingen. Det är alltså viktigt för en småstat att skydda sina dyrbara tillgångar genom spridningskonceptet. Likaså illustrerar studien betydelsen av att småstaten erhåller ett betydande stöd inom en mängd olika områden. Den stora skillnaden som noteras i studien uppkommer med anledning av den tekniska utvecklingen. Småstaten ges nu en möjlighet att nyttja andra system för att genomföra insatser, utan att sätta sina dyrbara resurser i fara.</p>		
<u>Nyckelord:</u>		
Asymmetrisk, vinterkriget, Ukrainakriget, The underdog's model, luftstridskrafter		

Innehållsförteckning

Innehåll

1. Inledning	4
1.1 Problemformulering	5
1.2 Syfte och forskningsfråga	6
1.3 Källmaterial, källkritik och avgränsningar	6
1.4 Begrepp	7
1.5 Disposition	8
2. Forskningsöversikt	8
2.1 Tidigare forskning	9
2.1.1 Asymmetriska konflikter	9
2.1.2 Tre luftmaktsteorier för små stater	10
2.1.3 Finska vinterkriget	11
2.1.4 Kriget i Ukraina (2022).....	12
3. Teori.....	13
3.1 The Underdog's model (UM).....	13
3.2 <i>War – Continuity in change and change in continuity</i>	14
4. Metod.....	14
4.1 Vetenskapsteoretisk utgångspunkt.....	14
4.2 Val av metod	15
4.3 Operationalisering av teori och metod	16
4.4 Forskningsetiska överväganden.....	16
4.5 Reliabilitet och validitet.....	16
5. Analys och Resultat.....	16
5.1 Vinterkriget.....	17
5.2 Ukrainakriget	17
5.3 Analys enligt operationaliseringsverktyget	18
5.3.1 Kreativitet.....	18
5.3.2 Självförsörjning och externt stöd.....	18
5.3.3 Engagemang.....	20
5.3.4 Underrättelse.....	21
5.3.5 Spridning och kraftsamling.....	22

5.3.6 Slå mot sårbara militära mål	23
6. Diskussion	24
6.1 Studiens syfte och frågeställning.....	25
6.2 Resultatdiskussion	25
6.3 Metoddiskussion.....	26
6.4 Slutsats.....	26
6.5 Fortsatt forskning.....	26
7. Litteraturförteckning	28

1. Inledning

“War can only be understood holistically. If one focuses on continuity in change, one is near certain to undervalue the change in continuity” (Gray, 2010, s. 5).

De säkerhetspolitiska förändringarna i Skandinavien och dess närområde har de senaste åren varit omvälvande. Med anledning av det har denna studie strävat att se framåt i tiden mot en risk för ett framtida krig i vår region. Efter andra världskrigets slut och fram till 1990-talet dominerades säkerhetssituationen i Norden av den pågående rivaliteten mellan den västliga alliansen Nato och den östliga Warszawa-pakten. Finland var under denna period bundet av ett påtvingat vänskaps-, samarbets- och biståndsavtal (VSB) med Sovjetunionen. Sverige var fortsatt alliansfritt och bedrev en uttalad neutralitetspolitik, där neutralitetsbegreppet var en kortform på en säkerhetspolitik som byggde på alliansfrihet i fred, syftandes till neutralitet i händelse av krig. Norge och Danmark som under andra världskriget invaderats av Tyskland trots att de deklarerat sig neutrala, sökte och beviljades medlemskap i Nato då alliansen upprättades 1948 (Lundqvist, 2024, ss. 521–522).

Under 1980–90 talet ökade spänningarna kännbart för Sverige i och med ett antal olika kränkningar av territorialgränsen. Mest kända av dessa kränkningar är utan tvekan U-137 incidenten, som skedde 1981 i Blekinge skärgård. Natten till den 28 oktober körde den sovjetiska ubåten U-137 på grund och blev kvar där fram till den 6 november då den eskorterades ut till internationellt vatten igen (Nationalencyklopedin, 2024).

Ett steg för Sverige att förbättra sin egen säkerhet med anledning av situationen som alliansfri stat och dess geografiska läge, var att underteckna och slutligen 2009 bli en del av EU's Lissabonfördrag. Artikel 42 i fördraget behandlar en gemensam försvars och säkerhetspolitik inom Europeiska unionen (Council of the European Union, 2016, s.38)

Säkerhetsläget försämrades ytterligare i regionen när Ryssland inledde sin invasion av Ukraina i februari 2022, samt ställde hotfulla krav till både Finland och Sverige. Detta sammanlagt gjorde att de båda länderna tillsammans igen ansökte om medlemskap i Nato (Lundqvist, 2022, ss. 91, 94–95).

Att Sverige och Finland gemensamt ansökte om Nato-medlemskap kan förklaras med dessa länders långa gemensamma historia. Sverige förlorade Finland till Ryssland 1809 efter hundratals år under samma styre (Lundqvist, 2022, ss. 82-83). Men under finska vinterkriget var Sverige med och stötta Finlands sak, så mycket det var politisk möjligt för Sverige som en neutral part. Från den 12 januari 1940 verkade den svenska frivilliga flygflottiljen F 19 i Finland under finsk ledning för att stödja sitt broderfolk. Flottiljen var operativ fram till freden i mars 1940 då den avvecklades och återgick till Sverige (Forslund, 2010, s. 42).

Vi kan alltså betrakta Sverige och Finlands gemensamma agerande som ett exempel på historisk kontinuitet, medan deras gemensamma och markanta förändring av sin säkerhetspolitik, då de ansökte om medlemskap i Nato, inte kan ses på någon annat sätt än som en kraftfull förändring. Anledningen till denna nya riktning var inte heller resultatet av en distinkt ändring i medborgarnas säkerhetspolitiska preferenser utan ett

direkt svar mot en hotfull expansiv stormakt. Det i sin tur gjorde att folkopinionen svängde och nu ställde sig positiva till ett Natomedlemskap.

Denna studie tar sin utgångspunkt i premissen att ett framtida krig kommer innehålla både historisk kontinuitet som teknologisk och strategisk förändring.

Sedan människan lärde sig flyga med olika tekniska lösningar har luftstridskrafter spelat en stor roll i fred, kris och krig. För att utveckla nyttjandet av en nations luftmakt har olika luftmaktsteorier tagits fram. Den mest kända från tidig ålder var Giulio Douhet som redan 1909 börjat utveckla tankar om hur ett flygvapen skulle kunna användas. Hans teori byggde på att attackera fiendens flyg när de stod på marken i syfte att få luftherravälde, för att därefter påbörja bombningar av motståndarens städer och industrier (Douhet, et al., 2009). Ytterligare samtida luftmaktsteoretiker är John Boyd (USA), John Warden (USA) och Robert Pape (USA), som alla har bidragit med sin syn på hur krigföring skall bedrivas och då speciellt i luftarenan. Den gemensamma nämnaren för dessa tre teoretiker är att de skrivit sina teorier från en stormakts synvinkel. Det innebär att deras teorier bygger på en stormakts resurser och dess möjligheter till påtryckningar. Om en småstat bygger sin luftmaktstrategi på någon av nämnda stormaktsstrategier, utan tillgången till en stormakts resurser, kan det bli direkt kontraproduktivt.

1.1 Problemformulering

Sedan 24 februari 2022 bedriver Rysslands en fullskalig invasion av Ukraina. Den regionala stormakten Ryssland har i strid mot internationell rätt, angripit en betydligt mindre och mer resurssvag motståndare i form av Ukraina. Att angreppet trots den ryska benämningen av kriget som en specialoperation är ett brott mot FN stadgan framgår i *Russia's attack on Ukraine and the jus ad bellum* (Green, et al., 2022, s. 6). Under hösten 2024 pågår därigenom en asymmetrisk konflikt i Sveriges direkta närområde.

I likhet med situationen under 1939–1940 angrips Ukraina under hösten 2024 dagligen av olika flyganfall från den ryska sidan, men ukrainska luftstridskrafter är alltjämt operativa i luftrummet. Under det finska vinterkriget 1939–1940 utövade Finlands luftstridskrafter en viktig roll i försöken att skydda finska städer och trupper från den numerärt vida överlägsna motståndaren Sovjets flygstyrkor. En fråga vi behöver ställa oss är hur en liten stat ska kunna öka sina möjligheter att besegra en kvantitativ och därtill kvalitativt starkare motståndare?

Luftmaktsteorier är av vikt för en stat i deras framtagande av egna doktriner. Beroende på vilka resurser och förmågor nationens flygvapen har kan man välja vilken teori man vill luta sig på. För en småstat är det dock inte möjligt att följa några av de kända teorierna som är framtagna för en stormakt. Detta på grund av den stora mängd resurser som krävs för att nå önskad effekt. Av denna anledning har tre luftmaktstrategier presenterat olika teorier för hur en småstat i ett asymmetriskt luftkrig bör nyttja sitt flygvapen för att uppnå störst effekt av sina begränsade resurser. Dessa tre teorier är: Shaun Clarkes i sin bok *Strategy, Airstrike and small nations*, Bernard Cai Hanjie, *Airpower and small states* och slutligen Arash Heydarian Pashakhanlou, *The underdog's model*.

Frågan är dock om – och i så fall hur – nyttjande av luftstridskrafter skiljer sig från dåtid till nutid? I studiens fall definieras finska vinterkriget som dåtid och kriget i Ukraina som

nutid. Skillnaden mellan dessa två tidsbegrepp innefattar inte bara en distinkt tidsperiod utan även en markant teknologisk utveckling – exempelvis från propellerplan till jetdrivna stridsflygplan med smygfunktion.

Gray menar i sin artikel, *War – Continuity in change and change in continuity*, att krigets natur inte har förändrats, istället är det enbart metoderna för hur staters luftstridskrafter genomför kriget som har förändrats. Han argumenterar alltså för att de grundläggande principerna till väpnad strid är konstanta och tar i sitt argument även stöd från Clausewitz som säger att "all wars are things of the same nature" (Gray, 2010, s. 7). Föreliggande studie tar avstamp i denna tes.

1.2 Syfte och forskningsfråga

Studien syftar till att ur ett asymmetriskt perspektiv analysera om – och i så fall hur – små staters luftkrigföring har förändrats över en tidsperiod (1939–2022) eller om även den likt krig generellt är konstanta. Med förändring syftas i detta fall inte på den teknologiska utvecklingen, utan strategiska/taktiska förändringar som eventuellt skulle kunna bero på ny teknik.

För att uppfylla syftet adresserar studien följande forskningsfråga:

Vilka likheter och skillnader i småstaters nyttjande av luftmakt kan vi identifiera i de asymmetriska konflikterna finska vinterkriget 1939–1940 och Rysslands pågående angreppskrig mot Ukraina sedan 2022?

1.3 Källmaterial, källkritik och avgränsningar

Studiens empiri hämtas framför allt från historiska skrifter i form av böcker och artiklar, samt forskning/vetenskapliga artiklar. Underlaget består av både primär som sekundärkällor. Vid inhämtning och bearbetning av studiens empiri eftersträvas en balans, där båda sidornas agerande beskrivs och problematiseras.

Då studien behandlar konflikter är det ytterst viktigt att analysera källorna på ett korrekt källkritiskt vis. Metoden som denna studie använder sig av är den som presenteras i *Metodpraktikan* med de fyra grundreglerna, "Äkthet, Oberoende, Samtidighet och Tendens" (Esaiasson, et al., 2017, ss. 288–296).

I studien är källkritik en ständig process där målet är att nyttja artiklar från kända sakkunniggranskade tidskrifter för att säkerställa källornas äkthet samt oberoende. Målet är även att stärka studiens oberoende genom att uppbringa samma empiri från två eller flera källor.

Samtidighet i studiens tidiga fall är något utmanande att tillgodose, då kriget utspelade sig för 85 år sedan. Historiska verk som nyttjas kan vara författade mer än 50 år efter krigsslutet och detta gäller även vid forskningsartiklar. Här är det av vikt att försöka stärka uppgifterna genom att finna samma empiri från ytterligare en källa. I fallet Ukrainakriget är striderna alltjämt pågående och erbjuder mängder av information från många olika källor, med väldigt kort tid från det inträffade till att det presenterades. Här är det i stället viktigt att se om källan har något eget intresse för det presenterade underlaget (tendens).

Avgränsningar för insamling av empiri sker genom att endast filtrera skrifter på svenska eller engelska, då möjligheten till översättningar inom stipulerad tidsram inte finns. Utöver detta hålls studiens tidsram för respektive fall relativt kort. Vidare är en avgränsning för studien att endast ha en underliggande teori för att analysera de utvalda fallen. Finska vinterkriget behandlas från förhandlingarna innan kriget bröt ut tills att fredsavtalet trädde i kraft. Ukraina kriget behandlas från en kort tid innan invasionsstarten och avslutas runt midsommar 2022. I och med dessa avgränsningar tillgodoses en korrelerande analysperiod för båda fallen.

Studiens val av fall utgör resultatet av en strävan att jämföra så likartade fall som möjligt, men med en distinkt skillnad i tid. I båda fallen har den svagare parten anfallits utan en föregående krigsförklaring (överraskande), samt att den starkare parten har varit avsevärt numerärt överlägsna. I båda fallen delar även de krigförande staterna en jämförbart lång landgräns.

1.4 Begrepp

Småstat:

Småstat/er är ett begrepp som saknar en direkt definition. Clarke argumenterar för att om det gick skulle det eventuellt kunna räknas ut matematiskt med exempelvis en summering av en nations population, ekonomiska tillgångar, naturresurser samt dess militära styrka. Han presenterar en definition av en småstat där småstaten är beroende av fredstida förråd, snarare än krigsproduktion. Med de begränsade lager en småstat har är de beroende av externt stöd, och mycket sårbara för avbrott i försörjningen. En småstat tenderar att ha begränsad teknologi pga. budgetbegränsningar. Utöver detta så saknar sannolikt en småstat kapaciteten som en stor stat har att ha reserver för utbyte i samband med förluster (Clarke, 2001, ss. 67, 69).

Edström, Gyllensporre & Westberg (2019) har med inspiration av en annan definition tagit fram en egen definition på småstat. Deras definition bygger på Keohanes (1969) variant som gör en skillnad mellan stater i fyra olika klasser. Skillnaden är att deras definition strikt håller sig militära förmågor. De definierar klasserna enligt följande:

1. Första rangens stater, kan på egen hand försvara sig om ett angrepp sker från någon av de andra kategorierna. Kan leda och organisera multilaterala militära operationer.
2. Andra rangens stater, kan inte försvara sig enskilt mot anfall från första rangens stat men tror att den kan försvara sig mot andra, tredje och fjärde rangens stater. Kan tillsammans med andra organisera och leda multilaterala militära operationer.
3. Tredje rangens stater, kan inte försvara sig enskilt mot anfall från första och andra rangens stater, men tror att den kan försvara sig mot tredje och fjärde rangens stater. Kan tillsammans med andra lämna meningsfulla bidrag till multilaterala militära operationer.
4. Fjärde rangens stater kan inte enskilt försvara sig mot anfall från någon högre rangs stat. Kan inte lämna meningsfullt bidrag till multilaterala militära operationer.

Om denna definition nyttjas kan placeringen av den egna staten variera något beroende på hur man betraktar sin egen förmåga (Edström, et al., 2019, ss. 12–13).

I föreliggande studie nyttjas Clarkes definition av en småstat. Valet bygger på att denna definition har en större bredd, där behov som externt stöd, begränsad teknologi och minimala reserver ingår i värderingen.

Asymmetrisk konflikt:

En asymmetrisk konflikt är en konflikt där styrkeförhållandet mellan de stridande parterna markant skiljer sig åt. Det kan exempelvis finnas skillnader i militär kvantitativ styrka, resurser eller teknologi. Det kan vara en konflikt mellan två stater, men även av krigföringens karaktär exempelvis gerillakrigföring och terrorism. En asymmetrisk konflikt skulle kunna målas upp som en scen från bibeln när David möter jätten Goliat.

Mack (1975, s. 181) beskriver det i sin artikel som att förhållandet mellan krigförande parter är asymmetriskt när de numerärt eller tekniskt (eller båda) underlägsna upprorsmännen/motståndaren inte utgör något hot mot den starkare partens överlevnad. Den svagare parten saknar även en förmåga att genomföra en motinvasion mot den starkare parten.

1.5 Disposition

I studiens första kapitel behandlas problemformulering, syfte och frågeställning. Kapitel beskriver även studiens avgränsningar och begreppsdefinitioner.

I kapitel två behandlas forskningsöversikten med tidigare forskning av betydelse för studien.

Studiens teori (The underdog's model) behandlas i det tredje kapitlet tillsammans med en kort presentation av Grays tankar om kontinuitet och förändring.

I det fjärde kapitlet presenteras metodvalet samt hur operationaliseringen utförs. Kapitel berör även studiens forskningsetiska överväganden samt reliabiliteten och validiteten.

Kapitel fem är analys/resultat kapitlet där inhämtad empiri presenteras i förhållande till underliggande teori. I slutet av kapitlet sammanställs även studiens resultat.

I det sjätte kapitlet genomförs slutligen en resultat- och metoddiskussion. Vidare presenteras studiens slutsats samt förslag på fortsatt forskning.

Det sjunde och sista kapitlet innehåller studiens litteraturlista.

2. Forskningsöversikt

Forskningsöversiktens syfte är att ge en inblick i tidigare forskning som skett i ämnen som är aktuella för studien. Inledningsvis presenteras forskning som berört just asymmetriska konflikter. Därefter kommer en inblick ges i de två luftmaktsteorier för småstater som inte kommer att nyttjas som analysinstrument för studien. Den tredje "The underdog's model" (UM) behandlas djupare i kapitel 3.

Slutligen ges en överblick av forskning utförd på de två utvalda fallen, finska vinterkriget och Ukrainakriget.

2.1 Tidigare forskning

2.1.1 Asymmetriska konflikter

Inom asymmetriska konflikter forskas det med blandade inriktningar. Asymmetriska konflikter kan beröra, upprorsbekämpning s.k. *counter-insurgency operations* (COIN operations), gerillakrigföring, terrorism, eller strider mellan två stater med icke likställda styrkeförhållanden.

Mack (1975, ss. 177, 185) menar att anledningen till att stora stater ofta förlorar sina krig mot en svagare motståndare, inte är för att de besegras militärt. Detta då den svagare parten oftast inte har den förmågan, utan de besegras i stället genom en utmattning av staternas politiska vilja att fortsätta kriget. Han illustrerar sina resonemang med erfarenheter från Vietnamkriget där amerikaner stred på två fronter – i operationsområdet, och politiken vid hemmafronten.

Vidare påpekar Mack att en rebellrörelse måste upprätthålla en viss nivå av eget skydd för att inte förlora striden och kriget. För att vinna måste rebellrörelsen stadigt uppbringa en kostnad för motståndaren och den kostnaden räknas i dödade soldater och förstörd materiel

I ytterligare forskning som berör asymmetrisk krigföring i Afghanistan, argumenterar forskarna för att den konstanta faktorn för att de militärt underlägsna kan fortsätta att strida och överleva, beror bland annat på den geografiska miljön samt deras förmåga att anpassa sin strategi och taktik i förhållande till sin motståndare.

Om båda parterna i en asymmetrisk konflikt skulle mötas på slagfältet med lika villkor skulle den svagare parten förlora. Av den anledningen måste den svagare parten utveckla något för att överleva. Utveckling görs antingen med ny materiel eller med ny strategi. Oftast utvecklas nya strategier mot okonventionell krigsföring, där skydd prioriteras före verkan mot en motståndare. Forskarna exemplifierar sedan detta påstående med att ta upp konflikten i Afghanistan mellan ISAF (International Security Assistance Force) och talibanerna. Konflikten blev en börda för ISAF och till slut tvingades koalitionen styrkor att avsluta insatsen. Talibanerna däremot hade ingen brådska under konflikten då de hela tiden fick in pengar för sin fortsatta kamp, från bland annat vallmofälten. Talibanernas slutsats blev att så länge de överlever hade det ingen betydelse att de var svagare än sin motståndare. Till slut skulle ISAF tvingas att dra sig ur och då hade de en mycket lättare strid att utkämpa. (Nu i efterhand kan historien styrka hur rätt de hade i sitt argument, eftersom ISAF drog sig ur Afghanistan 2021)

Vidare argumenterar forskarna för att detta är speciellt kännbart för demokratier med otåliga väljare där nationen bedriver konflikten i ett annat land. Deras samhälle kommer inte acceptera de höga kostnaderna som en konflikt medför i det långa loppet, medan den utsatta parten har ett långvarigt engagemang (Gates, et al., 2015, ss. 21, 23, 25, 28).

Även Arreguín-Toft (2001) har studerat varför den svagare parten vinner krig. I hans forskning som fokuserar på USA är det viktigt för dem att förstå varför detta sker, så de kan bygga upp militära eller andra förmågor, för att kunna vinna mot en sådan motståndare. Arreguín-Toft drar slutsatsen att alla potentiella strategier och motstrategier kan reduceras ned till två strategiska inriktningar, direkt och indirekt. Den direkta approachen fokuserar på att slå mot motståndarens väpnade styrkor och dess förmåga att slåss, medan den indirekta approachens målsättning är att förstöra motståndarens vilja

att slåss. Vidare tar han fram två anledningar till att starka stater förlorar i en asymmetrisk konflikt. Den första anledningen är att starka stater har ofta en tro på en snabb seger över sin svaga motståndare. När det inte sker kan angriparen verka inkompetent eller få hemmaopinionen emot sig. I sin andra anledning håller han med Mack i dennes forskning, att starka stater förlorar asymmetriska konflikter när de inte är villiga att höja kostnaderna för konflikten. Dessa kostnader kan vara mobilisering, höjda skatter eller en höjd nivå på accepterade förluster. Slutligen lägger författaren fram 5 hypoteser om när en stark stat vinner eller förlorar mot en svagare stat i en asymmetrisk konflikt när en direkt eller indirekt strategi nyttjas av parterna. Hypoteserna summeras i den femte där han lägger fram argumentet att en stark stat sannolikt kommer vinna en strid där parterna nyttjar samma strategi och förlora om parterna använder olika strategier (Arreguín-Toft, 2001, ss. 94, 105, 107–110).

Den gemensamma nämnaren för de tre redovisade uppslagen om tidigare forskning på asymmetriska konflikter, är att den förloras av den starkare parten om kriget pågår tillräckligt länge och att de får hemmaopinionen emot sig.

2.1.2 Tre luftmaktsteorier för små stater

Här presenteras övergripande två av de tre luftmaktsteorier som är framtagna men som inte kommer att nyttjas specifikt i denna studie. Dock är de en del av tidigare forskning på luftmaktsteorier för småstater, och äger med det sin rätt att synas i kapitlet.

Shaun Clarkes, *Strategy, Airstrike and small nations*. (SPOT paradigm)

Clarke lyfter fram att luftmakt har tre grundläggande användningsområden. Att se saker, att flytta saker och att förstöra saker. Hans teori behandlar endast förmågan att förstöra saker (Clarke, 2001, s. 6). Clarke presenterar sedan tre förslag på hur en småstat skall se och applicera offensiv luftkrigföring. (1) En småstat skall inte sträva efter motståndarens ovillkorliga kapitulation. (2) Det ultimata målet är motståndarens högsta ledarskap, civilt, militärt eller politiskt. (3) Luftstridskrafter behöver inte och skall inte vara den enda förmågan för en småstat. Det han menar är att en småstat inte har resurser för att vinna ett krig med endast sitt flygvapen (Clarke, 2001, s. 85-86). Kärnan i Clarkes teori är hans omtalade SPOT paradigm, där SPOT står för (Strategic, Persuasion, Oriented, Targeting) och innebär att bekämpa strategiska mål för att övertala/påverka motståndarens politiska vilja. SPOT paradigmet delar han sedan upp i fyra olika aspekter (asymmetri, folkrätt, påverkan och kommunikation).

Asymmetri: Små nationer måste vara försiktiga med att möta en motståndare symmetriskt när det föreligger ett asymmetriskt styrkeförhållande mellan parterna. Det gäller i stället att hitta motståndarens svaga punkter och slå mot dessa.

Folkrätt: Clarke påtalar att folkrätten inte är svart och vitt i sitt försök att begränsa verkan mot endast militära mål. Civila mål kan även de vara ett acceptabelt mål att bekämpa beroende på dess förhållande till motståndarens militärstyrkor. Det gäller alltså att tänka lite kreativt kring folkrättens begränsningar.

Påverkan: Här presenterar Clarke en formel för att uppnå optimal påverkan på motståndaren. Påverkan=Chock+Skada+Synlighet. Vi kan chockera vår motståndare genom överraskning eller genom att påvisa hur sårbar denne är. Att samtidigt verka med precision och effektivitet mot vitala mål, påvisar din förmåga att skada din motståndare. Slutligen genom att visa upp detta antingen direkt (inför befolkningen) eller indirekt via media, kommer tillsammans bidra till önskad påverkan.

Kommunikation: Strategiska luftangrepp i syfte att övertala/påtvinga någon vår vilja skall ske med en blandning av bomber och förhandlingar. Strategiska bombningar kan alltså ske för att få någon till förhandlingsbordet eller för att avsluta förhandlingar (Clarke, 2001, ss. 136, 140–143, 146–153).

I sin recension av Clarkes bok håller Olsen med om mycket men slår ned på några delar i Clarkes argument. (1) Hur små stater skall ha råd att införskaffa bombplan av den typen som behövs för strategisk bombning enligt SPOT direktivet. (Detta är idag överspelat med nya flygplan som kan lösa flera funktioner). (2) Att slå mot högvärdiga mål kan få motståndaren att eskalera konflikten i stället för att gå till förhandlingsbordet. (3) Att slå mot icke militära mål kan betraktas som ett brott mot folkrätten (Olsen, 2001, s. 131).

Bernard Cai Hanjie, *Airpower and small states*.

Hanjies teori bygger på flygvapens strategiska värde för en småstat i en geostrategiskt utsatt situation. Han ser inte bara flygvapnet som ett sätt för en småstat att snabbt kunna vinna krig utan även som ett sätt att i fredstid kunna bibehålla freden. Hans teori gör en klar skillnad mellan storleken på en småstats flygvapen och dess förmågor att lösa den egna statens politiska målsättningar. Han styrker sitt argument med att hänvisa till att Israel aldrig hade kunnat avvärja arabstaternas attacker sedan 1948 utan ett trovärdigt flygvapen. Fördelen med ett välutvecklat flygvapen för en småstat, är att man kan själv ta initiativet och få fördelare genom att bedriva offensiva operationer på motståndarens eget territorium. Här finns tydliga paralleller till Clarkes SPOT paradigm angående offensiva strategiska operationer. Vidare påtalas fördelen med ett litet flygvapen. Det ger småstaten en möjlighet – till skillnad från stormakter – att snabbt införa ny teknologi, flygplan, och vapensystem. Det skulle ta betydligt längre tid för en stormakt, vilket ger småstaten en direkt förmågefördel. Det bygger dock på att småstaten hela tiden lägger tillräckliga ekonomiska medel på att hålla sitt flygvapen uppdaterat (Hanjie, 2014, ss. 54–58).

Arash Heydarian Pashakhanlou, *The underdog's model*

Denna teori behandlas utförligt i kapitel 3.1.

2.1.3 Finska vinterkriget

Spring (1986, s. 215) undersöker i sin studie varför sovjetunionen valde att gå i krig med Finland och lyfter fram en parameter som även återfinns i nästa fall för just denna studie, nämligen den bristande verklighetsbilden som återges till den politiska ledningen. Hur kunde ett så litet och resurssvagt land stå emot ett överraskande anfall från Sovjetunionen? Även Sovjetunionen själva var övertygade om en snabb seger.

Högt uppsatta inom landets ledning skrattade när det påtalades från experter att det skulle bli ett svårt och krävande krig. De beräknade i stället att kampanjen mot Finland skulle vara över på tolv dagar.

Men vad var anledningen till att Sovjetunionen till slut valde att anfälla Finland den 30 november 1939? Manninen lyfter fram två anledningar, där ena var att Stalin ville säkra sin defensiva zon som flyttats västerut med anledning av Molotov-Ribbentrop pakten, samt för att säkra elektricitet till sin krigsindustri runt Leningrad. Vidare i hans breda historiska studie tas Finlands konstanta försök att erhålla stöd i form av soldater från

väst upp, vilket hörsammades i början av februari 1940. Styrkan skulle landstiga i Narvik för att fortsätta vidare till Luleå och därifrån ta sig in i Finland. Den riktiga anledningen till stödet var dock sannolikt att komma åt den svenska järnmalmens och hindra den från att nå Tyskland. Även denna behövliga förstärkning stoppades av bland annat Sverige efter påtryckningar av Tyskland (Manninen, 2008, s. 79–82).

Dyke förklarar i sin bok varför det finska folket kunde försvara sig så väl som de gjorde. Det visade sig att den Röda armén var illa förberedd inför kriget. Förbandens utrustning var inte anpassad för ett klimat där rörelsefriheten hindrades av snödjup, uniformer var inte anpassade för sträng kyla, samt fordon slutade att fungera om de inte hölls varma kontinuerligt (Dyke, 1997, s. 39–40, 107). Vidare lyfter han även fram en annan intressant anledning. 1933 utarbetades en ny doktrin för röda armén som förordade aggressiva motattacker, decentraliserat ledarskap och en flexibel organisation. De sista två anledningarna stred mot Stalins centraliserade politiska system. Det blev starten på Stalins utrensning av den militära ledningen 1937. Vilket medförde en nedsatt stridsförmåga för röda armén vid krigets start (Dyke, 1997, s. xii).

2.1.4 Kriget i Ukraina (2022)

Det finns en mängd forskning/studier gjort på kriget i Ukraina även då det är fortsatt pågående, då denna studie presenteras. Dessa behandlar en mängd olika ämnen men av intresse kring denna studie är exempelvis följande forskningsbidrag:

Stojar har forskat på inledningen av den ryska invasionens och vilka misslyckanden som skedde under de första dagarna. Han påstår att Ryssland i princip inte lyckades uppfylla någon av de ställda målen med krigets inledning. Dessa mål var enligt honom helt orealistiska och byggde på felaktiga underrättelser. Men misslyckandet berodde även på strukturella svagheter och brister i den ryska armén (Stojar, 2023, s. 296). Här kan man se en likhet med vinterkriget där underrättelser och planer var allt för positiva för att sannolikt låta bra vid presentation till den politiska makten.

Fedorchak (2023, ss. 110, 120–122) diskuterar i sin forskning principen om massa och spjutspetsteknologi, detta ses ur kontexten luftkriget över Ukraina. Studien berör även hur de ukrainska styrkorna lyckades reducera den ryska antalsöverlägsenheten i luften. Studien visar slutligen att numerär eller/och teknologisk överlägsenhet inte garanterar att en part lyckas tillskansa sig luftherravälde. Studien påvisar även att Ukraina lyckades motstå det ryska luftstridskrafterna trots sin teknologiska och numerära underlägsenhet genom att skapa ett gemensamt luftvärnssystem, där resurser från flera olika domäner jobbade tillsammans.

Sankarna (2024, ss. 1, 3) besvarar i sin studie frågan om vad som var anledningen till att de ryska luftstridskrafterna inte lyckades erhålla eget luftherravälde över stridsområdet. Han undersöker detta genom tre kausala faktorer för att förstå anledningen. (1) Rysk militär historia och dess påverkan på rysk luftmaktsdoktrin. (2) Ryska brister i dess underrättelseinhämtning, och (3) Ukrainas beslutsamhet och innovativa förmåga. Han summerar sin studie med att argumentera för att anledningen till att de inte lyckades slå ut det ukrainska luftförsvaret och erhålla luftherravälde beror på Rysslands doktrinära och strukturella begränsningar.

3. Teori

I detta kapitel presenteras inledningsvis studiens underliggande teori The Underdog's Model. Detta i syfte att ge en förståelse för hur studiens operationalisering genomförs i nästa kapitel. Det är därför av vikt att förstå teorins sex faktorer.

Därefter berörs Grays tankar om kontinuitet och förändring för att knyta an till studiens tidigare presenterade syfte.

3.1 The Underdog's model (UM)

Arash Heydarian Pashakhanlou (2021) presenterar en asymmetrisk luftmaktsteori ur en småstats perspektiv. Teorins syfte är att ge en småstat underlag på hur denne skall agera, för att kunna öka sannolikheten att lyckas mot en kvantitativt och även ibland kvalitativt överlägsen motståndare. Det som också utmärker sig med UM är att den är applicerbar på småstater likväl som på missgynnade supermakter (Pashakhanlou, 2021, s. 7). Författaren har valt UM som underliggande teori för denna studie med anledning av den bredd (mängden faktorer) som teorin bygger på, samt att den är specifikt framtagna för en småstat. Det kommer medföra att även studien får en större bredd i sin jämförelse än om exempelvis Clarkes SPOT modell hade nyttjats.

Teorin bygger på sex faktorer där målet är att prestera bättre än din motståndare. Dessa faktorer är (1) Kreativitet, (2) Självförsörjning och externt stöd, (3) Engagemang, (4) Underrättelse, (5) Spridning och kraftsamling, (6) slå mot militära mål.

Kreativitet i UM handlar om att låta kreativa personer få möjligheten att komma på kreativa lösningar som gagnar småstaten. Det gäller att komma på nya idéer för hur materiel skall nyttjas eller hur taktik skall anpassas mot den starkare motståndaren. Teorin kräver inte heller att dessa individer har spetskompetens inom området utan kan i stället styras i rätt riktning av kunniga mentorer.

Självförsörjning och externt stöd bygger på att småstaten skall sträva efter att vara självförsörjande så långt det är möjligt, men samtidigt försöka få maximalt externt stöd. Anledningen till att självförsörjningen är så viktig är att historien visar att stöd från tredje part kan utebli av olika anledningar. Teorin påpekar även att det är ytterst osannolikt att en småstat kommer ha tillräckligt med egna resurser för att stå emot en starkare motståndare under en längre tid. Teorin tar upp några exempelområden där en småstat skall sträva efter att erhålla externt stöd. Dessa är: politik, underrättelser, utbildning, logistik, vapen, ekonomiskt stöd, personal och sanktioner. Viktigt att påpeka är att självförsörjning inte bara handlar om resurser och ny materiel, det handlar även om exempelvis utbildning av nya soldater och officerare, även under en pågående konflikt.

Engagemang innebär hur hängivna de stridande parterna i konflikten är. Denna faktor delas in i tre olika subkategorier, (1) allmänhetens och soldaternas moral, (2) andelen ekonomiska medel som satsas på konflikten, samt (3) antalet militära offer som parterna kan acceptera i förhållande till nationens befolkningsstorlek.

Underrättelse för UM är både inhämtandet och motverkan av fientlig inhämtning av underrättelser likvärdigt. Inhämtningen gäller för alla kategorier av underrättelse. Tanken är att småstaten skall nyttja alla befintliga kategorier av underrättelse för att stärka sin position. En småstat skall även nyttja alla möjligheter för att försvåra inhämtningen för motståndaren som exempelvis maskering, vilseledning och skenmål/skenbaser.

Spridning och kraftsamling innebär vikten av att kunna sprida men också förmågan till att kraftsamla sina styrkor, i UM är dock spridningen den viktigaste aspekten. Anledningen är att spridning gör det svårare för motståndaren att slå ut småstatens egna styr-

kor. Likaså påtalas vikten av att kunna kraftsamla sina styrkor för att på ett kostnadseffektivt sätt slå mot fienden, innan man återigen sprider sina styrkor. Från denna kategori kan man direkt dra paralleller till tidigare forskning om asymmetriska konflikter, där det gäller för den svagare staten att ha skydd för att kunna överleva.

Slå mot militära mål är för UM en viktig faktor och förordar att luftstridskrafterna ska slå mot fiendens militära svaga punkter. Dessa skall erhållas via underrättelser samt utvärderas i en kostnads/effektformåns analys. Det innebär att ju viktigare målet är och ju mindre det kostar att slå mot det, desto förmånligare är attacken.

Ytterligare en viktig aspekt i detta hänseende att slå mot militära mål är att dessa mål är odiskutabelt godkända att slå mot enligt världssamfundet. Detta gör att du inte riskerar att förlora stödet från tredje part (Pashakhanlou, 2021, ss. 9–18).

Det är ur denna teori som studiens operationalisering byggs upp (4.3).

3.2 War – Continuity in change and change in continuity

Gray (2010, ss. 5–7) menar att framtidens krig kommer innehålla både förändringar och kontinuitet från historien. Det är något som många har svårt att se sambandet mellan. Vi känner till allt om historiska krig, men vi vet inget om de framtida. Vi vet varken vem, vad, var, när, hur eller varför? Vidare argumenterar han för att krig alltid kommer omfatta en viss nivå organiserade våldshandlingar som har motiverats av en politisk inriktning. Det är även av vikt att förstå skillnaden på krigets natur och krigets karaktär. Krigets natur är konstant och ändras inte medan dess karaktär ständigt är i förändring. Flygstridskrafterna har gjort stor skillnad i hur man bedriver krigshandlingar men krigets natur är fortsatt densamma.

Gray (2010, ss. 8–11) påstår sedan att krig är konstanta, då människor i politiska samhällen alltid kan motiveras genom en blandning av fruktan, heder eller andra intressen till att slåss. Detta har inte ändrats sedan antikens Grekland fram till nu. Slutligen hävdar han att i detta århundrade är det inget som är genuint nytt med krig och strategi. Miljön, klädsel och utrustning ändras hela tiden, men de mänskliga, politiska och strategiska intrigerna är fortfarande samma.

4. Metod

I detta kapitel presenteras den metod som nyttjats vid genomförandet av studien. Inledningsvis presenteras den vetenskapsteoretiska utgångspunkt som studien bygger på och därefter beskrivs den metod som nyttjats under studiens genomförande. Därefter presenteras operationaliseringen av teori och metod där en inblick i studiens analysverktyg även delges. Slutligen presenteras de forskningsetiska övervägandena för studien.

4.1 Vetenskapsteoretisk utgångspunkt

Denna studie har en abduktiv ansats vilket är en blandning av den deduktiva och den induktiva ansatsen. Det deduktiva innebär att det finns en teori i grunden som förklarar olika förhållanden. Den induktiva utgår från att forskaren själv gör upptäckterna från det som studeras vilket till slut kan leda till en teori. För den abduktiva ansatsen så sker ett kontinuerligt samspel mellan dessa två ansatser. Det blir alltså en växelverkan mellan teorin och framtagen empiri (Olsson & Sörensen, 2021, s. 48–49). I denna studie har den deduktiva ansatsen varit nyttjandet av UM för att ta fram och för att koda empiri.

Den induktiva ansatsen har användits för att tolka empirin i syfte att svara på ställd forskningsfråga. Således nyttjas en kombination av de båda ansatserna.

Den vetenskapliga placeringen som denna studie tar sig är lagd i det positivistiska området. Detta synliggörs framförallt genom studiens sätt att förhålla sig till en förutbestämd teori samt att kunskapen som studien vill uppnå erhålls genom insamling av fakta (Bryman & Nilsson, 2018, s. 51).

4.2 Val av metod

Föreliggande studien är en teorikonsumerande fallstudie, där teorin nyttjas som ett sätt att analysera inhämtad empiri. Målet är inte att utveckla eller pröva teorin.

För studien är det av vikt att hela tiden ha de två fallen i centrum. Den nytta (konsumer) av teorin som studien har är för att medge en effektiv insamling, selektering av empiri samt förklaring av vad som skett i fallen (Esaiasson, et al., 2017, s. 42). Teorin gör även att de två fallen analyseras utifrån samma premisser. Här kan läsare – och även författaren – argumentera för att låsa sig till en specifik teori kan medföra att studien missar vital information som skulle kunna framkomma med en annan underliggande teori. Det är ett medvetet val och avgränsning i studien att endast nyttja en teori för den efterföljande jämförelsen av utvalda fall. Frågan adresseras dock vidare i kapitlet (6.5) fortsatt forskning.

Fallstudier är ett samlingsbegrepp för en metod som nyttjas för att ingående studera ett fall, en händelse, en person eller liknande (Olsson & Sörensen, 2021, s. 142).

Det är fallet som utreds som är det intressanta och forskarens mål är att på ett ingående sätt belysa just detta fall (Bryman & Nilsson, 2018, s. 97). Både dessa motiveringar faller väl ut med att möjliggöra en lösning av denna studies syfte och frågeställning. Då en fallstudie kan tendera att växa under datainhämtningen är det av vikt att hela tiden fokusera inhämtad data mot underliggande teori, så att inte insamling sker som inte är av intresse för studien.

Fallstudier har fått ett dåligt rykte från vissa forskare av olika anledningar. En anledning är att det är svårt att generalisera en fallstudie enskilt. Detta är något som går att förbättra genom att utöka sin fallstudie från ett singelfall till multipla fall (Yin, 2007, ss. 17, 28). Studien har i sitt grundutförande med en jämförande målsättning redan där tagit fasta på att två olika fall skall nyttjas. Utöver detta har en mängd olika källor nyttjas för inhämtning av underliggande empiri, där målet varit att olika källor skall styrka varandras empiri. Dock gör studien inget anspråk på att utvunnet resultat i sin helhet är generaliserbart till andra fall. Det som dock gör denna studie ytterligare något mer generaliserbart är att båda fallen kan kategoriseras som en asymmetrisk konflikt där Sovjetunionen/Ryssland är den starkare motståndaren.

Analysen av insamlad empiri genomförs genom en kvalitativ textanalys. Det har inneburit att stor del av disponerad tid läggs på en noggrann genomläsning av litteraturen för att få ut det väsentliga ur utvalda texter. En fördel med att nyttja just en kvalitativ textanalys är att författaren möjliggörs att fånga helheten av fallet som annars skulle kunna missas (Esaiasson, et al., 2017, s. 211).

4.3 Operationalisering av teori och metod

Studiens operationalisering sker genom att nyttja den underliggande teorin och dess sex faktorer (se 3.1). Det innebär att i den datainhämtningen som sker genom kvalitativ textanalys kan empiri direkt kategoriseras/kodas mot rätt faktor. Kodningsprocessen är något av det viktigaste vid en analys av kvalitativa data. Man skapar en mening samtidigt som man kopplar ihop data med varandra. Detta medför även en reduktion av den stora mängden data som samlats in under studiens gång (Bryman & Nilsson, 2018, s. 34). Under studien har kodningen skett i ett av författaren egentillverkat analysverktyg där empiri inledningsvis sparas ned i sin grundform. Därefter bryts den ned till mindre kärnfulla stycken (meningsbärande enheter) och slutligen kodas mot någon av UM's sex faktorer. Detta verktyg medger sedan i analyskedet en filtreringsmöjlighet för att underlätta analysprocessen. I analysen jämförs sedan de båda fallen i respektive av UM's faktorer och ett resultat av likheter och skillnader tas fram för vardera faktor. Detta sammanställs därefter i slutet av kapitlet i tabellen över resultatsammanställning. Analysverktyget kommer inte redovisas i studien, med anledning av platsbrist, men finns tillgänglig för översyn inför eventuell opponering, repetitiv eller fortsatt forskning.

4.4 Forskningsetiska överväganden

Författaren av denna studie är officer inom svenska Försvarmakten med 25 års tjänstgöring. Författaren har under de senaste 19 åren arbetat inom flygvapnet med ett fokus mot basverksamhet och har med detta ett intresse av det området forskningen berör. Det innebär därav också att eventuell partiskhet skulle kunna existera undermedvetet. Det har därför varit viktigt under hela arbete att ständigt värdera det underlag som tas fram och analyseras så att inga egna intressen eller förutfattade meningar tas med i studien.

4.5 Reliabilitet och validitet

Reliabilitet och validitet är av stor vikt för att genomföra en studie av denna typ. Validitet berättar om rätt sak mäts och reliabilitet innebär att en studie skall kunna genomföras igen med motsvarande resultat (Bryman & Nilsson, 2018, ss. 72–73). För att uppnå hög validitet i den kvalitativa textanalysen har det varit noga att endast ta med den empiri som motsvarar faktorerna i den underliggande teorin. Det som inte passerat in i dessa har inte tagits med i den slutliga analysen. För att hålla en hög reliabilitet har analysredskapet legat som grund från starten av datainhämtningen. Data av intresse för studien har direkt förts in i verktyget och kategoriserats efter vald faktor. Detta sätt att förhålla sig till empirin har motverkat eventuella misstag eller slarvfel som skulle kunna uppkomma.

5. Analys och Resultat

I detta kapitel presenteras inledningsvis en redogörelse för de valda fallens viktigaste skeenden. Därefter analyseras den specifika empiri som hämtats ur respektive fallstudie med utgångspunkt i UM's sex faktorer. Därefter jämförs de båda fallens empiri under respektive faktor och sammanställs så att varje faktor har ett eget resultat. Slutligen presenteras det sammanställda resultatet i tabell 1.

5.1 Vinterkriget

I förgrunden till finska vinterkrigets utbrott sluts ett avtal mellan Sovjetunionen och Tyskland där de i princip delar upp Europa i de olika ländernas intressezoner. För Sovjetunionens del innebär detta avtal, Molotov-Ribbentrop pakten, att de utan tysk inblandning vid behov får ta kontroll över Estland, Lettland, Litauen och Finland (Manninen, 2008, s. 78). Med nämnda avtal i ryggen tvingar sovjetunionen de baltiska staterna att skriva under ett samarbetsavtal som ger dem rätten att placera militära styrkor i deras länder (Spring, 1986, s. 207). Att Sovjetunionen fick möjlighet att placera luftstridskrafter i Estland skulle visa sig vara ytterst problematiskt för Finland.

Sovjetunionen försöker upprepade gånger under 1939 få till ett avtal med Finland för att säkra nationens gränser, framför allt i finska viken. Inget av avtalen kunde accepteras av Finland och den 13 november avbryts alla diplomatiska förhandlingar (Dyke, 1997, ss. 17–21). Den 30 november 1939, utan en förestående krigsförklaring, korsade röda armén den finska gränsen och ett krig som skulle sträcka sig 105 dagar hade startat. Ett rike med en population på 170 miljoner invånare hade attackerat ett neutralt land med en befolkning på 3,5 miljoner (Laasi, 1993, s. 275). Samtidigt som anfallet startar lyfter sovjetiska bombflygplan från sina nya baser i Estland mot mål på den finska sydkusten. Över 200 personer dödas i dessa överraskande bombningar (Edwards & Retzlaff, 2007, ss. 122–125).

De finska soldaterna strider heroiskt mot en numerärt överlägsen motståndare men tvingas den 4 mars att återgå till förhandlingar med sin motståndare. Presenterat fredsavtal innebar kraftfulla landavträdelser för Finland, men självständigheten skulle behållas (Dyke, 1997, ss. 150–159, 170). På kvällen den 12 mars undertecknades fredsfördraget och kom att gälla från dagen efter. Den finska presidenten Kallio skall i samband med underskrivandet ha uttryckt "låt den hand förtvina som tvingas underteckna ett sådant dokument" (Edwards & Retzlaff, 2007, ss. 275–276).

5.2 Ukrainakriget

Inledningen till kriget kännetecknades av politiska spänningar och truppkoncentrationer kring den ryska/vitryska gränsen mot Ukraina. Ryssland försökte motivera dessa koncentrationer med att genomföra en gemensam övning med Vitryssland den 10 februari. Kriget inleddes med en massiv förbekämpning där målet var att slå ut det ukrainska luftförsvaret och dess flygvapen, för att kunna säkra luftherraväldet tidigt i kriget. Dock hade underrättelser om det planerade anfallet inkommit från Ukrainas samarbetspartner i god tid, vilket innebar att Ukraina han omgruppera vital materiel som mobila luftförsvarssystem, flygplan och ammunitionsdepåer till alternativa platser. Viss skada skedde dock på fasta system men inte till den utsträckningen att de inte inom några dagar kunde repareras och vara operativa igen (Stojar, 2023, ss. 298–299, 303–304). Då Ryssland inte lyckades med målet att säkra luftherravälde kom den fortsatta tiden för denna studie, att kännetecknas av att båda parterna tvingades operera i en icke-tillåttande miljö. Det innebar att bekämpning skedde från långt avstånd med kryssningsmissiler, flygpatrulleringar utfördes endast på eget territorium, samt att flygplan till viss del användes som ett flygande artilleri, där icke-precisionsvapen avfyrades i en viss riktning utan sikte på specifika mål (Kofman, 2024, s. 21). Kriget blev även synonymt med nyttjandet av drönare i en mängd olika roller av båda parterna. Uppgifter som löstes med drönare var exempelvis underrättelseinhämtning, målangivning, målbekämpning och målbekämpning genom kamikazeuppdrag (Bendett & Nersisyan, 2024, s. 168).

5.3 Analys enligt operationaliseringsverktyget

Studien genomför nu en analys med en fokuserad jämförelse mellan de två fallen och hur den asymmetriska parten nyttjade sina luftstridskrafter enligt UM.

5.3.1 Kreativitet

Vinterkriget:

Luftbevakningsprocessen var långsam under vinterkriget, vilket gjorde det svårt för finskt flyg att hinna lyfta och möta sin motståndare innan det var för sent. Ett system utarbetades för att kommunicera med flyg i luften från marken med signaler. Svart tjärpapper skars ut i stora remsor som placerades i vit snö för att enkelt kunna observeras från flygplanen. En pil och fyra remsor innebar exempelvis att det fientliga flyget fanns i pilens riktning på 4000 m höjd (Forslund, 2010, s. 42).

De finska piloterna utarbetade en ny anfallsteknik för deras insatser mot det Sovjetiska bombplanen. I stället för den amerikanska modellen – anfall i brant stört dykning – anfölls de fientliga bombplanen bakifrån. Vid intagandet av den positionen skyddades det egna flygplanet delvis från bekämpning av motståndaren egna roder (Karhunen, 2008, s. 34).

Ukrainakriget:

Ukrainska luftstridskrafter var tidigt tvungna att tänka kreativt på hur de skulle nyttja de få resurser de hade till sitt förfogande. Drönare nyttjades på diverse olika sätt för att lösa stridsuppdrag i utsatta miljöer. Billiga drönare flyger tillsammans i varierande antal, där den förstas uppgift är att lokalisera och locka fram ett mål. När så sker utför de efterföljande drönarna bekämpning av målet (Bendett & Nersisyan, 2024, s. 177). Den överlägsna tekniska skillnaden på stridsflygplan till fördel för Ryssland gjorde att Ukraina tvingades till en taktikanpassning för att kunna operera i luftrummet. Ukraina antog en aggressiv taktik med extremt låga flyghöjder, vilket medförde en minskad risk för upptäckt av rysk radar och med det även bekämpning på avstånd som ukrainskt flyg inte hade förmågan till. Tekniken var till viss del framgångsrik men utsatte även piloterna för fara (Bronk, et al., 2022, ss. 10–11).

Resultat:

Likhet: Den kreativa tanken finns med i bägge fallen där det gällde att verka med sina dyrbara resurser på ett kostnadseffektivt sätt. Taktikanpassning genomfördes för att skydda sitt prioriterade stridsflyg genom anfall från en ny riktning eller anflygning från mycket låg höjd.

Skillnad: Den stora skillnaden ligger i den teknologiska nivån mellan fallen. Denna skillnad medförde att Ukraina hade möjligheten att verka med alternativa metoder utan att utsätta sina dyrbara resurser för direkt fara. Det innebar även att en risktagning kan tas som inte var möjligt under vinterkriget.

5.3.2 Självförsörjning och externt stöd

Vinterkriget:

Finland hade ingen egen flygplansproduktion så när kriget startade var bristen på moderna jaktflygplan tydlig. Detta var inga nyheter för finländarna så redan på hösten hade

en nyanskaffningsprocess startats. Problemet var att det ofta var något för sent, och flygplanen anlände först i slutet av kriget om ens då (Karhunen, 2008, ss. 7, 17). Utöver inköp började en mängd olika nationer att skänka flygplan till Finland. Från Sverige hade 29 civila och militära flygplan skänkts. 143 flygplan hade från andra länder skickats till Sverige där de monterats och sedan skickats vidare till Finland (Forslund, 2010, s. 96).

Under hela kriget försökte Finland få stöd med soldater från framför allt Frankrike och Storbritannien. Det krav som ställdes från dessa stater var att Norge och Sverige skulle ge fri lejd genom sina länder (Narvik-Luleå-Finland). Detta tillstånd erhöles aldrig med hänvisning till ländernas neutralitet (Manninen, 2008, ss. 81–82). Sverige hade dock en mängd frivilliga i Finland, exempelvis sattes den svenska frivilliga flygkåren F 19 in i norra Finland. De tog ensamma över ansvaret för norra Finland från 12 januari 1940 till kriget slut, vilket innebar att Finland kunde kraftsamla sina luftstridskrafter till södra Finland (Forslund, 2010, s. 42).

Stöd på den politiska nivån fick Finland från i princip alla. Extra tydligt blev det när nationernas förbund den 14 december med liten marginal röstade ut Sovjetunionen som medlem, då de vägrade avbryta sina militära aktiviteter (Dyke, 1997, s. 72).

Ukrainakriget:

Ukraina nyttjade sin försvarsindustri efter annekteringen av Krim till att uppgradera sin befintliga flygplansflotta, i stället för masstillverkning av nya flygplan. Industrin sattes även på att producera diverse olika sorters drönare för olika ändamål. Då drönare har en stor sannolikhet att nedkämpas är det av vikt att ha en konstant produktion som kan fylla på behoven som föreligger (Fedorchak, 2023, ss. 113–114, 117).

Utöver den inhemska produktionen hade Ukraina redan innan krigets start en stor tillförsel av krigsmateriel från stödjande samarbetspartners. Framför allt gav tillgången på burna pansarvärns och luftvärnsvapen direkt effekt på slagfältet. Det materiella stödet fortsatte kontinuerligt under krigets gång att anlända till Ukraina, men i en större och större omfattning och i formen av mer kvalitativa system (Stojar, 2023, s. 299).

Resultat:

Likhet: I båda fallen är den inhemska produktionen för att producera egna nya stridsflygplan obefintlig och ett behov av externt stöd föreligger. Det externa stödet är även det en slående likhet vad det gäller skänkt materiel från stöttande stater. Det externa stödet visar även en likhet på att stöttande stater inte ställer sin egen nations styrkor till den utsatta nationens hjälp, utan eventuell hjälp sker endast via frivilliga. Den stora viljan från andra stater att stötta den utsatta nationen visar på ett starkt stöd på den politiska nivån.

Skillnad: Den stora skillnaden är även för denna faktor den teknologiska. Ukraina har lyckats starta en inhemsk produktion av drönare för att nyttja i samverkan med sina luftstridskrafter, denna möjlighet fanns inte för Finland som var helt beroende av stöd utifrån.

5.3.3 Engagemang

Vinterkriget:

Finland hade sedan 1920 talet sett Sovjetunionen som det största hotet mot landet och byggde sin försvarsplanering mot nämnt hot. Mannerheimlinjen byggdes men var inte av den styrka som de önskade, med anledning av uteblivna ekonomiska medel (Dyke, 1997, s. 35).

Vid det ökade krigshotet vädjade Mannerheim till president Kallio att höja militäranslaget, då anslaget för 1939 redan var slut. Han önskade en höjning med 500 miljoner mark för nästa år, men fick en tilldelning på 350 miljoner mark (Edwards & Retzlaff, 2007, s. 50). Hur stora förluster som Finland kunde acceptera har studien inte lyckats att uppbringa, däremot syns en tydlig gräns för när nationen riskerade att förlora sitt självstyre (efter februarioffensiven), då var de böjda att söka diplomatiska kontakter och att skriva under ett fredsavtal.

Ukrainakriget:

Folkets och den politiska ledningens vilja att stå emot den ryska offensiven har spelat en stor roll i hur kriget utvecklade sig. Engagemanget från folket har under en lång tid byggts upp men framför allt sedan annekteringen av Krim, har Ukraina och dess folk varit i ett krigstillstånd med sin ryska granne. Utöver detta så bidrog det lyckade försvaret/återtagandet av Hostomel flygplatsen utanför Kiev (i krigets direkta inledning), där de ryska luftlandsättningsförbanden drevs tillbaka och den planerade luftbron stoppades, att moralen ökade ytterligare (Stojar, 2023, ss. 300–302).

De ryska försöken att genom bombningar psykiskt sänka moralen på det ukrainska folket har som så många historiska exempel misslyckats. Den civila befolkningen har i stället visat prov på engagemang för att stötta sina väpnade styrkor. Några exempel är uppstartade organisationer som samlar in pengar för inköp av nya drönare, producerande av egna drönare, reparation av redan befintliga drönare samt skolor för att utbilda drönaroperatörer (Fedorchak, 2023, ss. 117–118).

Resultat:

Likhet: Båda nationerna har haft sin motståndare som det utpekade säkerhetshotet redan innan krigsutbrottet. Utöver det är även det politiska motståndet att underkasta sig Sovjetisk/rysk vilja (se även 5.1).

Skillnad: En skillnad mellan dessa två fall är att Ukraina i samband med krigsutbrottet varit i ett lågintensivt krig mot Ryssland sedan 2014. Detta medförde att Ukraina nyttjade tiden innan krigsutbrottet till att uppgradera sina luftstridskrafter. Finland däremot hade inte fått de ekonomiska medel som behövdes för att bygga upp sitt försvar till den nivå som önskades.

5.3.4 Underrättelse

Vinterkriget:

Finska underrättelser erhöles framför allt från flyg och signalspaning. Radiodisciplinen för röda armén var stundtals obefintlig och okrypterad. Det innebar att finsk signalspaning kunde följa förbands förflyttningar samt i förhand veta när flyget skulle sättas in. Från flygspaningen lyckades man ofta lokalisera förläggningsplatser, artilleriställningar och kilometervis långa fordonskolonner. De finska förbanden lyckades även väl med att lura de Sovjetiska flygvapnet med sina skenmål, vilket fick dem att slösa mängder med ammunition på ingenting (Järvinen, 1949, ss. 165–166).

Underrättelser kunde även inkomma från de finska spaningsförbanden. Den svenska frivilliga flygflottiljen (F 19) berättar om hur de fick detaljerad information från ett spaningsförband, som varit ända framme vid en fientlig flygbas och spanat. De kunde väldigt precist peka ut vart basens drivmedelsförråd var placerat. F 19 genomförde därefter en nattlig bombräd med direkträff i drivmedelsförrådet, vilket resulterade i en nedtrappning i de Sovjetiska anfallen under cirka en vecka (Forslund, 2010, ss. 113–114).

Ukrainakriget:

Underrättelser till Ukraina började inkomma från västliga länder redan innan kriget började. Det tydligaste exemplet är det som togs upp i tidigare forskning om det stundande anfalllet, varvid de ukrainska vitala systemen han omgruppera innan de utsattes för förbekämpning. Vidare har mycket inhämtning kunnat ske via signalspaning från den ukrainska sidan. Den ryska signalutrustningen har inte uppfyllt de krav som kriget ställer på säker kommunikation idag. Ryska soldater och chefer har tvingats nyttja sina privata mobiltelefoner över det ukrainska mobiltelefonnätet, vilket gett Ukraina värdefulla underrättelser (Stojar, 2023, ss. 303–304, 307).

Hur Ukraina valt att skydda sig från inhämtning från den ryska sidan, har inte i underliggande empiri kunnat styrkas på tillräckligt säkert sätt. Det som noterats är att stöd från väst inte bara inneburit vapenmateriel och ammunition utan även med avancerade kommunikations och ledningssystem (Stojar, 2023, s. 299).

Ukraina har med anledning av teknikutvecklingen kunnat nyttja en mängd olika drönare för att stödja befälhavare i deras beslutsprocess med exempelvis underrättelser (Bendett & Nersisyan, 2024, s. 171).

Resultat:

Likhet: Både Finland och Ukraina har effektivt kunna nyttjat sin motståndares brister inom den interna kommunikationen för att få egna fördelar.

Skillnad: Den teknologiska utvecklingen medgav stödjande nationer möjligheten att delge Ukraina underrättelser på en helt annan nivå än vad som var möjligt under vinterkriget. Ukraina har även kunna nyttjat drönare för att erhålla underrättelser utan att riskera eget stridsflyg.

5.3.5 Spridning och kraftsamling

Vinterkriget:

Det finska flygvapnet var 1939 inte någon match för det Sovjetiska, dock hade finnarna en fördel i deras stora nätverk av flygfält som byggts upp under 1930-talet. Under 1938 byggdes ytterligare 15 flygfält längst hela den finska gränsen från norr till söder. Från dessa baser kunde man nå Sovjetiska Baltikum likväl som norrahavsfloTTan (Dyke, 1997, s. 14).

F19 övertog ansvaret för hela norra Finland vilket gav finnarna möjlighet att kraftsamla sina flygresurser till södra Finland, för att skydda stora befolkningscentra samt stödja trupperna på Karelska näset (Forsslund, 2010, s. 41).

De svenska/finska flygstridskrafterna nyttjade "hoppa bock" metoden mellan befintliga baser. Flygförbandet verkade från en bas under några dagar tills de Sovjetisk luftstridskrafterna upptäckte dem och utförde bombanfall mot baserna. Då genomfördes omgruppering till en ny bas där processen startade om igen. (Elddopet över Sallavägen, 1988).

Ukrainakriget:

Under inhämtningen av data har mycket underlag påträffats som påtalar vikten av spridning för Ukrainas del, vilket även överensstämmer med tidigare forskning om asymmetrisk krigföring. Det absolut viktigaste tillfället detta skedde var det som tidigare nämnts i krigets inledande anfall. Det anfallet som Ukraina själva och med stöd från västmakterna förutsåg och därmed motverkade genom att omgruppera/sprida sina vitala resurser till alternativa platser (Fedorchak, 2023, s. 114).

För kraftsamling av ukrainska luftstridskrafterna inom avgränsad tidsperiod återfinns inte mycket specifik empiri, om man inte själv gör vissa tolkningar. En trend i kriget är att man går ifrån dyra enstaka drönare till billigare som kan nyttjas i stora kvantiteter. Det innebär alltså att luftstridskrafterna ges en möjlighet att kraftsamla med nyttjandet av drönare i stället för med dyrbara resurser i form av exempelvis stridsflygplan, som då kan användas till andra uppgifter (Bendett & Nersisyan, 2024, ss. 168–169).

Resultat:

Likhet: I studiens båda fall har spridning av flygresurser varit en central taktik för att undvika förluster och för att medge möjlighet att fortsätta verka i kriget. Detta följer även redovisat underlag från tidigare forskning, där den svagare parten i en asymmetrisk konflikt prioriterar att söka skydd till förmån för att slå mot motståndaren (2.1.1).

Skillnad: Kraftsamlingen skiljer sig något åt mellan fallen. Finland kraftsamlade sina flygstridskrafter till södra delen av landet, för att skydda stora befolkningscentra samt stödja den sydöstra fronten. Ukraina däremot tog hjälp av ny teknik i form av drönare för att kunna kraftsamla på prioriterade områden.

5.3.6 Slå mot sårbara militära mål

Vinterkriget:

Finska jaktflygplan nyttjades framför allt mot de Sovjetiska bombplanen, vilka var sårbara och mycket värdefulla mål. Exempelvis nämns Löjtnant Sarvantos episka luftstrid mot sju Sovjetiska bombplan. Han lyckades placera sig bakom och nedanför flygplanen och började verka mot dem en efter en. Med korta och effektiva eldskurar lyckades han sätta sex av sju bombplan i brand (Karhunen, 2008, s. 34).

Vid slaget om Suomussalmi blev det finska luftstridskrafterna indragna. De sovjetiska förbanden som varit instängda började fly i panik i alla riktningar. Några flydde ut över en frusen sjö och vart där lätta måltavlor. Finska medeltunga bombplan bidrog till nedkämpningen av förbanden genom att spränga isen som de rörde sig över, varvid soldaterna och deras materiel sjönk till sjöns botten (Edwards & Retzlaff, 2007, ss. 164–165).

F 19 stred i Finland i 62 dagar och lyckades under den tiden vinna elva segrar i luften och förlorade två, de lyckades utöver det med att förstöra ytterligare fyra flygplan på marken. De lyckades även avvärja 35 fiendliga bombanfall. Det finska flygvapnet lyckade i sin tur nedkämpa 181 Sovjetiska flygplan. De Sovjetiska luftstridskrafterna flög över 80 000 uppdrag och hävdar att de sköt ned 362 finska flygplan, medan från finsk sida finns dokumentation på att den siffran endast skall vara 36 (Forslund, 2010, ss. 152–153).

Ukrainakriget:

Under krigets inledande skede finns flertalet dokumenterade tillfällen där Ukrainas luftstridskrafter slagit mot ryska militära mål i ytterst utsatta positioner. Ukraina nyttjade sig effektivt av gemensamma operationer genom hela skala. Drönare anföll ryska styrkor med pansarvärnsvapen eller genom målangivning för artilleriet. Ukrainska stridsflyg anföll ryska flyg från låg höjd samtidigt som luftförsvarssystem täckte av nivåerna på medel och hög höjd. Detta förfarande tvingade ned ryska flyg till låg höjd, där de i sin tur var utsatta för risken att bekämpas av MANPADS, som de ukrainska markförbanden var beväpnade med (Sankaran, 2024, ss. 17–18).

Ett annat exempel som gjorde de ryska förbanden ytterst sårbara för bekämpning från ukrainska luftstridskrafter var även det i inledningen av kriget. Den planerade överraskande insatsen från rysk sida skulle slå ut det ukrainska luftstridskrafterna direkt och ge Ryssland luftherravälde över operationsområdet. Detta resulterade i att de ryska luftförsvarsoperatörerna givits extremt restriktiva eldtillstånd. Allt flyg i luften skulle till motsatsen bevisats betraktas som ryskt. Detta medförde att ukrainska drönaroperatörer lyckades slå ut mängder av högvärdiga mål med sina drönare. Ännu effektivare än det var dock de tiotal insatser som genomfördes av lågflygande Su-24 och Su-25 mot de ryska kolonner som satt fast i köer på vägarna norr om Kiev (Bronk, 2024, s. 150).

Resultat:

Likhet: I studiens båda fall spelar luftstridskrafterna en viktig roll i att bekämpa olika militära mål och under studiens avgränsade tid återfinns inga situationer där något annat än just militära mål angrips. Angreppen görs även på ett kostnadseffektivt sätt med så liten egen risk som möjligt.

Skillnad: Skillnaden i teknik har gjort att under Ukrainakriget kan målbekämpning ske i högriskområdet med drönare utan att riskera egna mer värdefulla resurser. Under Ukraina kriget kunde även en mer gemensam strid genomföras då den nya tekniken medgav nya möjligheter. Med drönare gavs möjligheten till direktbekämpning av mål, leda in artilleri, skicka underrättelse för en eventuell bekämpning med stridsflyg. Ytterligare en skillnad är att under vinterkriget prioriterades finska jaktplan till att attackera sovjetiska bombplan då dessa var ytterst sårbara när de flög in över finskt territorium.

Resultatsammanställning:

	Likhet	Skillnad
Kreativitet	<ul style="list-style-type: none">- Taktikanpassning för att skydda egna resurser.	<ul style="list-style-type: none">- Ny teknik medför möjlighet till högre risktagning.
Självförsörjning och externt stöd	<ul style="list-style-type: none">- Behov av externt stöd.- Inget stöd med väpnade styrkor.	<ul style="list-style-type: none">- Egenproduktion av drönare.
Engagemang	<ul style="list-style-type: none">- Fastställd motståndare innan krigsutbrottet.- Starkt politiskt motstånd för underkastelse.	<ul style="list-style-type: none">- Lågintensivt krig = resurstilldelning.- Inget hot = ej tillräcklig resurstilldelning.
Underrättelse	<ul style="list-style-type: none">- Nyttjat motståndarens brister i signalskydd.	<ul style="list-style-type: none">- Ny teknik medgav mer stöd med vitala underrättelser.- Drönare har kunnat inhämta underrättelser utan att riskera vitala flygresurser.
Spridning och kraftsamling	<ul style="list-style-type: none">- Spridning för skydd (Skydd före verkan).	<ul style="list-style-type: none">- Kraftsamling geografiskt för skydd (vinterkriget).- Kraftsamling med drönare (Ukrainakriget).
Slå mot militära mål	<ul style="list-style-type: none">- Angriper endast militära mål.	<ul style="list-style-type: none">- Jaktflyg mot bombplan (vinterkriget).- Gemensamma operationer med drönare i högriskområden (Ukraina).

Tabell 1 Resultatsammanställning

6. Diskussion

I detta kapitel presenteras inledningsvis en återblick på studiens forskningsfråga. Därefter genomförs en resultatdiskussion om de resultat som framkom under föregående kapitel.

Efter detta genomför författaren en egen reflektion om metoden som nyttjats för denna studie.

Därefter summeras de slutsatser som studien lett fram till.

Slutligen presenteras förslag till fortsatt forskning inom den riktning som denna studie har tagit.

6.1 Studiens syfte och frågeställning

Studien syftade till att ur ett asymmetriskt perspektiv analysera om – och i så fall hur – små staters luftkrigföring har förändras över en tidsperiod (1939–2022) eller om även den likt krig generellt är konstanta.

Adresserad forskningsfråga att besvara:

Vilka likheter och skillnader i småstaters nyttjande av luftmakt kan vi identifiera i de asymmetriska konflikterna finska vinterkriget 1939–1940 och Rysslands pågående angreppskrig mot Ukraina sedan 2022?

6.2 Resultatdiskussion

Det resultat som studien fått fram visar på att det finns många faktorer som är lika/konstanta i de jämförda fallen trots åtskillnaden i tid.

Spridning för skydd lyfts fram som en viktig åtgärd för den resurssvagare parten i en asymmetrisk konflikt. Hade inte Ukraina hunnit genomföra en omgruppering av vitala luftförsvarsresurser, skulle sannolikheten öka markant för att Ryssland lyckats erövra luftherraväldet i kriget. Detta resultat styrks ytterligare från tidigare forskning (Gates, et al., 2015) om asymmetriska konflikter. Ytterligare en faktor som i studien noteras som en konstant är småstatens behov av externt stöd. I båda fallen har behovet av stöd varit skriande stort, en skillnad är dock att stödet kan distribueras fortare och effektivare nu än under finska vinterkriget. En leverans som för 80 år sedan tog månader kan idag om viljan finns lösas på dagar eller veckor. Att notera är också att det externa stödet inte behöver vara materiellt stöd, det kan även ske genom utbildning, flyktingmottagande eller sanktioner mot aggressorn. Den sista tydliga likheten mellan de båda fallen som författaren anser spelar en avgörande betydelse för en småstat i asymmetrisk konflikt är målvalet. I båda fallen har det tydligt visat att insatser endast sker mot militära mål, eller mål med tydlig militär anknytning. Om anledningen till detta beror på att viljan är att minska motståndarens militära förmåga, eller om det är för att säkerställa ett fortsatta externt stöd går dock inte att utläsa i denna studie, sannolikt spelar nog båda alternativen in.

De skillnader som noterats har alla att göra med tidens teknikutveckling. Småstatens stridsflygplan är fortsatt en ytterst värdefull resurs som måste nyttjas med försiktighet. I och med det har teknikutvecklingen med drönare gjort att kraftsamling inte specifikt behöver ske med stridsflygplan utan kan i stället ske med drönare. Dessa kan idag lösa uppgifter som spaning, målbekämpning och eldledning, till en förhållandevis billig kostnad. Vidare noteras en skillnad i att den nya tekniken medger möjlighet till enklare samverkan i gemensamma operationer mellan vapenslagen. Att nyttja drönare för att inhämta underrättelser i en icke tillåtande miljö är även det en skillnad som noterats. Det innebär att vital information kan inhämtas utan att riskera det värdefulla resurserna i form av stridsflygplan. Detta kan vara direkt avgörande information till en chef i hans kontinuerliga beslutsfattande. Dessa kan även användas för att effektivt utvärdera resultatet av en genomförd bekämpnings insats. Slutligen noteras en skillnad i möjligheten att erhålla underrättelser från en extern part. Beroende från stödjande nations tekniska möjligheter kan nutidens underrättelser erhållas med större precision och med ett högre tempo.

6.3 Metoddiskussion

Vi kan konstatera att valet att genomföra studien som en teorikonsumerande fallstudie där det empiriska materialet utgörs av två jämförbara fall har möjliggjort att dra vissa slutsatser. Författaren anser att metoden med att ha den underliggande teorin som ett verktyg för att sortera empiri har fallit väl ut och teorin har löst den uppgift som den var tänkt att lösa. Metoden har medfört att författaren med precision medgettts samla in empiri likartat mellan de jämförda fallen, varvid fallen jämförts på samma premisser. Författaren anser även att då inhämtningen av empiri skett genom en kvalitativ textanalys har det djup i studien av respektive fall som önskades kunna uppnås. Detta i sin tur ökar validiteten på framtagna slutsatser. Studie har inte haft som målsättning att på något sätt utvärdera eller pröva teorin, utan den var endast intagen i rollen som ett analysverktyg.

Det som dock måste lyftas fram är att empiri är analyserad efter just den underliggande teorin och det är inte bara en styrka utan kan även vara en svaghet. Kan studien ha missat faktorer som är av vikt för att generellt kunna applicera detta svar på småstaters luftmaktsteorier? Författaren anser att vissa svar skulle kunna ändras om operationaliseringen var annorlunda, eller om valet av fall skiljde sig markant åt.

Hur skulle resultatet blivit om exempelvis småstaten var aggressorn? Hade resultatet varit annorlunda om småstatens statskick inte varit en demokrati? Skulle resultatet skilja sig om en småstat innan kriget inte höll sig till lagarna för mänskliga rättigheter? Det författaren menar med att lyfta upp dessa svagheter är inte att underkänna sin egen studie, utan lyfta upp för att skillnader skulle kunna påträffas. En småstat som exempelvis inte kan räkna med stort externt stöd, kanske har mer nytta av att följa Clarkes luftmaktsteori för att snabbt uppnå en strategiskt önskad effekt, varvid det taktiska nyttjandet skulle skilja sig från studiens jämförda fall. Det var dock inte studiens mål att testa två fall av olika ytterligheter, utan fallen skulle vara likartade men med en skillnad i tid då de utspelade sig.

6.4 Slutsats

Att verifiera Grays tankar om att krig är konstanta är inte den direkta frågan som denna studie haft som målsättning att besvara. Denna studie har gått något lägre i nivå och fokuserat på en småstats luftstridskrafter, Grays övergripande tanke har dock följt med genom hela studien. Det visar sig att många delar fortsatt är konstanta i en småstats agerande och behov, trots stor tidsskillnad. Att prioritera skydd framför verkan, att endast angripa militära mål och småstatens behov av externt stöd är tre sådana konstanter. Den nya tekniken har också medfört taktiska skillnader. Billigare drönare medför en möjlighet till att kraftsamla och ta striden till högriskområden, där en småstat annars inte skulle kunna riskera sina dyrbara resurser i form av stridsflygplan. Nyttjandet av drönare har även underlättat underrättelseinhämtningen på slagfältet och gett en bättre precision i befälhavarens beslutsfattande.

6.5 Fortsatt forskning

Förslag på fortsatt forskning inom samma kategori är att jämföra skillnader och likheter på en småstats luftstridskrafter, men att nyttja Clarkes SPOT paradigm som underliggande teori. Genom att byta den underliggande teorin skulle nya faktorer tas i beaktande vid jämförelsen och ytterligare bredda det generella resultatet. Vidare skulle motsvarande studie som denna kunna bedrivas men med två helt skilda fall där någon av ovan nämnda (6.3) ytterligheter är inblandade. Där kan eventuella skillnader noteras som kan

spela en roll i asymmetriska konflikter. Svar skulle eventuellt kunna ges på vad som är viktigt för en småstat när/om exempelvis externt stöd uteblir.

7. Litteraturförteckning

- Arreguín-Toft, I., 2001. How the weak win wars: A theory of asymmetric conflict. *International security*, 26(1), ss. 93-128.
- Bendett, S. & Nersisyan, L., 2024. The drone war over Ukraine. i: D. Henriksen & J. Bronk, red. *The air war in Ukraine: the first year*. Abingdon, Oxon: Routledge, ss. 168-194.
- Bronk, J., 2024. How ground-based air defences have shaped the air war over Ukraine. i: D. Henriksen & J. Bronk, red. *The air war in Ukraine - The first year of conflict*. Abingdon, Oxon: Routledge, ss. 137-167.
- Bronk, J., Reynolds, N. & Watling, J., 2022. *The Russian air war and Ukrainian requirements for air defence*, London: Rusi.
- Bryman, A. & Nilsson, B., 2018. *Samhällsvetenskapliga metoder*. 3 red. Stockholm: Liber.
- Clarke, S., 2001. *Strategy, Air Strike and Small Nations*. Fairbairn: Aerospace Centre RAAF Base.
- Douhet, G., Patrick, J., Kohn, R. H. & Ferrari, D., 2009. *The command of the air*. Tuscaloosa: The University of Alabama press.
- Dyke, C. V., 1997. *The Soviet invasion of Finland 1939-1940*. London: Frank Cass.
- Edström, H., Gyllensporre, D. & Westberg, J., 2019. *Military strategy of small states: Responding to external shocks of the 21st century*. London: Routledge.
- Edwards, R. & Retzlaff, J., 2007. *Finska vinterkriget*. Stockholm: Forum.
- Elddopet över Sallavägen*. 1988. [Film] Regi av Olle Häger, Hans Villius. Sverige: SVT 1 Dokumentär.
- Esaiasson, P. o.a., 2017. *metodpraktikan*. 5 red. Stockholm: Wolters Kluwer.
- Fedorchak, V., 2023. The mass approach in the air war over Ukraine: Towards identifying a critical mass. *Kungliga krigsvetenskapsakademins handlingar och tidskrifter*, Volym 1, ss. 110-125.
- Forslund, M., 2010. *Svenska flygare i strid. Frivilligflottiljen F 19 i finska vinterkriget 1939-1940*. Stockholm: Svenskt militärhistoriskt bibliotek.
- Gates, S., Kaushik, R., Dahl, M. & Mogleiv Nygård, H., 2015. Continuity and Change in asymmetric Warfare in Afghanistan: From the Mughals to the Americans. i: S. Gates & R. Kaushik, red. *War and state-building in Afghanistan: historical and modern perspectives*. London: Bloomsbury Academic, an imprint of Bloomsbury publishing Plc., ss. 21-41.
- Gray, C. S., 2010. War-Continuity in Change, Change in Continuity. *Parameters*, 40(2), ss. 5-13.

Green, J. A., Henderson, C. & Ruys, T., 2022. Russia's attack on Ukraine and the jus ad bellum. *Journal om the use of force and international law*, 9(1), ss. 4-30.

Hanjie, B. C., 2014. Airpower and small states. *Pointer*, 40(2), ss. 54-62.

Järvinen, Y. A., 1949. *Finsk och rysk taktik under vinterkriget*. Stockholm: Kungl. krigsvetenskapsakademins handlingar och tidsskrift.

Karhunen, J., 2008. *Luftkriget över Finland, Marsalkens flygande riddare*. Hallstavik: Svenskt militärhistoriskt bibliotek.

Keohane, R. O., 1969. Lilliputians' Dilemmas: Small states in international politics. *international organization*, 23(2), ss. 291-310.

Kofman, M., 2024. Russian airpower in context, The first year of the war. i: D. Henriksen & J. Bronk, red. *The air war in Ukraine - The first year of conflict*. Abingdon, Oxon: Routledge, ss. 12-29.

Laasi, E., 1993. FINLAND'S WINTER WAR AND ESTONIAN NEUTRALITY. *Journal of Baltic Studies*, 24(3), ss. 269-282.

Lundqvist, S., 2022. A Convincing Finnish Move: Implications for State Identity of Persuading Sweden to Jointly Bid for NATO Membership. *Studia Europejskie*, 26(4), ss. 73-110.

Lundqvist, S., 2024. Relearning the lessons from the cold war: Sweden goes back to the future with its defence and security policy. i: J. Suchoples, S. James & H. Hanka, red. *The cold war re-called: 21st century perceptions of the worldwide geopolitical tension*. Berlin: Peter Lang, ss. 521-539.

Mack, A., 1975. Why big nations lose small wars: The politics of asymmetric conflicts. *The Johns Hopkins University press*, 27(2), ss. 175-200.

Manninen, O., 2008. The winter war in a global perspective. *The Rusi journal*, 148(2), ss. 78-83.

Nationalencyklopedin, 2024. *Nationalencyklopedin*. [Online]
Available at: www-ne-se.proxy.annalindhbiblioteket.se/uppslagsverk/encyklopedi/lang/u-137
[Använd 10 09 2024].

Olsen, J. A., 2001. Shaun Clarke (RNZAF) Strategy, Airstrike and small nations. *Air power review*, 4(1), ss. 126-133.

Olsson, H. & Sörensen, S., 2021. *Forskningsprocessen Kvalitativa och kvantitativa perspektiv*. 4 red. Stockholm: Liber.

Pashakhanlou, A. H., 2021. The Underdog's Model, A theory of asymmetric airpower. *Air & space power journal*, 35(4), ss. 6-22.

Sankaran, J., 2024. The failures of Russian Aerospace Forces in the Russia-Ukraine war and the future of air power. *Journal of strategic studies*, ss. 1-28.

Spring, D. W., 1986. Sthe Soviet decision for war against Finland, 30 november 1939. *Taylor & Francis*, 38(2), ss. 207-226.

Stojar, R., 2023. The Russian invasion and its failure in the first days. *Defense security analysis*, 39(3), ss. 296-311.

Yin, R. K., 2007. *Fallstudier: Design och genomförande*. 1 red. Malmö: Liber.

Tabell 1 Resultatsammanställning (framtagen av författaren)..... 24